

DAVLAT BYUDJETI VA XUSUSIY INVESTITSIYALARNING TA'LIM SIFATIGA TA'SIRI

Toshkent amaliy fanlar universiteti
Bank va moliya kafedrasi dotsenti v.b. PhD
Zarina36.84@gmail.com
Siroj Zarina Rustambekovna
<https://orcid.org/0009-0007-7266-3515>

Annotatsiya: Ushbu maqolada davlat byudjeti va xususiy sektor investitsiyalarining ta'lim sifatini oshirishdagi roli tahlil qilinadi. Ta'lim tizimi moliyalashtirish manbalari orqali rivojlantiriladi, ularning samarali taqsimlanishi ta'lim sifatini, inson kapitalini va iqtisodiy barqarorlikni belgilaydi. Maqolada davlat mablag'lari, xususiy investitsiyalar, grantlar va xalqaro moliyaviy institutlar yordamining ta'lim tizimi samaradorligiga ta'siri ko'rib chiqiladi. Shuningdek, zamonaviy moliyalashtirish mexanizmlari va innovatsion usullar orqali ta'lim sifatini oshirish strategiyalari yoritiladi.

Kalit so'zlar: Davlat byudjeti, xususiy investitsiyalar, ta'lim sifati, inson kapitali, moliyalashtirish.

Kirish

Global iqtisodiy sharoit va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim sifati mamlakat raqobatbardoshligi va inson kapitalining rivojlanishi bilan bevosita bog'liq. Ta'lim tizimining samaradorligi moliyaviy resurslarga, ularning manbai va taqsimlanishiga bog'liq. Davlat byudjeti ta'limni ta'minlashning asosiy manbai bo'lib, maktabgacha ta'limdan tortib oliy ta'lim va ilmiy tadqiqotlarni moliyalashtirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, xususiy sektor investitsiyalari ta'lim sifatini oshirishga innovatsion yondashuvlarni kiritadi va yangi texnologiyalarni tatbiq etishga yordam beradi.

Xalqaro tajribada World Bank va UNESCO kabi tashkilotlar ta'lim tizimini moliyalashtirish orqali inson kapitalini rivojlantirishga ko'maklashadi. Bu esa davlat byudjeti va xususiy investitsiyalarni samarali uyg'unlashtirishning zarurligini ko'rsatadi.

Moliyalashtirish samaradorligi monitoring va baholash tizimlariga ham bog'liq. Mablag'larning maqsadli va shaffof ishlatilishi ta'lim muassasalarini yuqori sifat ko'rsatkichlariga erishishga undaydi va korrupsiyaga yo'l qo'ymaydi. Natijada, inson kapitali rivojlanadi, mehnat bozoriga mos malakali mutaxassislar yetkaziladi va iqtisodiy o'sish mustahkamlanadi. Zamonaviy sharoitda raqamli moliyalashtirish vositalari ham muhim ahamiyat kasb etadi. Masofaviy o'qitish platformalari, onlayn kurslar, elektron kutubxonalar va

sun'iy intellekt asosidagi o'quv tizimlari ta'lim sifatini oshirishga va investitsiyalarning samaradorligini oshirishga yordam beradi. Shu bilan birga, xususiy sektorning texnologik innovatsiyalari davlat byudjeti mablag'lari bilan uyg'unlashganda ta'lim tizimi yanada barqaror va sifatli bo'ladi.

Davlat byudjeti va xususiy investitsiyalarning ta'lim sifatiga ta'siri nafaqat mablag' miqdorida, balki ularning strategik yo'naltirilishida ham namoyon bo'ladi. Davlat mablag'lari ko'pincha maktabgacha va boshlang'ich ta'lim, o'rta va maktabdan keyingi ta'lim, shuningdek oliy ta'lim va ilmiy tadqiqotlarga yo'naltiriladi. Shu yo'l bilan davlat ta'limning universal imkoniyatlarini ta'minlaydi va barcha qatlamlar uchun teng imkoniyat yaratadi. Shu bilan birga, byudjet mablag'lari ta'lim infratuzilmasini modernizatsiya qilish, o'qituvchi va professorlarni malaka oshirish, yangi o'quv dasturlarini joriy etish hamda maktablar va universitetlarni raqamli texnologiyalar bilan ta'minlash uchun ishlatiladi.

Xususiy investitsiyalar esa innovatsion yondashuvlarni kiritish, yangi o'quv metodikasi va texnologiyalarni tatbiq etish orqali ta'lim sifatini sezilarli darajada oshiradi. Xususiy maktablar, kollejlari, universitetlar va korporativ ta'lim markazlari zamonaviy o'quv dasturlarini, raqamli ta'lim platformalarini va virtual laboratoriyalarni joriy etadi. Bu esa o'quv jarayonini interaktiv, samarali va talabalar ehtiyojlariga moslashtirilgan qiladi. Shu bilan birga, xususiy sektor tomonidan moliyalashtirilgan loyihalar davlat byudjeti mablag'larini to'ldiradi va ta'lim sohasida innovatsiyalarni kengaytiradi.

Davlat va xususiy sektor investitsiyalarining uyg'unlashuvi ijtimoiy inklyuzivlikni oshiradi. Stipendiyalar, grantlar, subsidiyalar va imtiyozli kreditlar orqali imkoniyati cheklangan qatlamlar ham sifatli ta'lim olish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu ijtimoiy tenglikni kuchaytiradi, jamiyatdagi iqtisodiy tafovutlarni kamaytiradi va malakali inson kapitalini shakllantiradi. Shu bilan birga, ta'limdagi imkoniyatlar kengayishi mamlakatning barqaror iqtisodiy o'sishiga xizmat qiladi.

Zamonaviy sharoitda raqamli ta'lim va masofaviy o'qitish vositalariga investitsiyalar alohida ahamiyatga ega. Onlayn platformalar, elektron kutubxonalar, sun'iy intellekt asosidagi o'quv tizimlari va virtual laboratoriyalar ta'lim jarayonini samarali qiladi, talabalar va o'qituvchilar uchun o'quv resurslariga kirish imkoniyatini kengaytiradi. Xususiy investitsiyalar va davlat mablag'larining uyg'un ishlatilishi ushbu raqamli transformatsiyani tezlashtiradi va ta'lim sifatini sezilarli darajada oshiradi. Monitoring va baholash tizimlari ta'limni moliyalashtirishning samaradorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Mablag'larning maqsadli, shaffof va hisobdor ishlatilishi ta'lim muassasalarini yuqori sifat ko'rsatkichlariga erishishga undaydi, korrupsiyani kamaytiradi va ta'lim tizimining barqaror

rivojlanishini ta'minlaydi. Shu yo'l bilan davlat byudjeti va xususiy investitsiyalar birgalikda inson kapitalini kengaytiradi va iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlaydi.

Bundan tashqari, xodimlarni qayta tayyorlash, kasbiy malaka oshirish va uzluksiz ta'lim dasturlariga sarmoya kiritish mehnat bozoridagi o'zgarishlarga moslashuvchanlikni oshiradi. Bu esa ishchi kuchi salohiyatini rivojlantiradi, yangi malakali kadrlarni tayyorlaydi va mamlakatning raqobatbardoshligini mustahkamlaydi. Davlat byudjeti va xususiy investitsiyalarning ta'lim sifatiga ta'siri uzoq muddatli iqtisodiy va ijtimoiy natijalarga ham bog'liq. Moliya resurslarining samarali taqsimlanishi orqali nafaqat ta'lim muassasalari infratuzilmasi yaxshilanadi, balki pedagog kadrlarning malakasi oshiriladi, o'quv dasturlari zamonaviy standartlarga moslashtiriladi va ilmiy tadqiqotlar rivojlantiriladi. Shu tariqa, davlat byudjeti va xususiy sektor mablag'lari birgalikda ta'lim sifatining barqaror oshishiga hissa qo'shadi.

Xususiy investitsiyalar ta'lim tizimiga innovatsion yechimlarni kiritish imkonini beradi. Masalan, raqamli laboratoriyalar, onlayn kurslar, virtual sinflar va sun'iy intellekt asosidagi o'quv platformalari xususiy sektor mablag'lari yordamida tatbiq etilmoqda. Bu esa ta'lim jarayonini interaktiv, talabalar ehtiyojiga mos va samarali qiladi. Shu bilan birga, xususiy sektorning ishtiroki davlat mablag'larini to'ldirib, chekka hududlarda ham sifatli ta'limni kengaytirishga yordam beradi.

Grantlar, stipendiyalar va subsidiya tizimlari orqali imkoniyati cheklangan qatlamlar ham ta'lim olish imkoniga ega bo'ladi. Bu ijtimoiy inklyuzivlikni oshiradi, jamiyatdagi tafovutlarni kamaytiradi va inson kapitalini rivojlantiradi. Shu bilan birga, ta'limga kiritilgan har bir sarmoya uzoq muddatli iqtisodiy foyda beradi: malakali ishchi kuchi, innovatsion startaplar, yuqori daromadli ish o'rinlari va iqtisodiy raqobatbardoshlik shakllanadi. Davlat va xususiy investitsiyalar birgalikda uzluksiz ta'lim tizimini rivojlantiradi. Kasbiy malaka oshirish kurslari, qayta tayyorlash dasturlari va doimiy o'qitish imkoniyatlari mehnat bozoridagi tezkor o'zgarishlarga moslashishga yordam beradi. Bu esa iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshiradi va jamiyatda barqaror bandlikni ta'minlaydi. Monitoring va hisobdorlik tizimlari ta'limni moliyalashtirishning samaradorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Mablag'larning maqsadli va shaffof ishlatilishi ta'lim muassasalarini yuqori sifat ko'rsatkichlariga erishishga undaydi, korrupsiyani kamaytiradi va ta'lim tizimining barqaror rivojlanishini kafolatlaydi. Shu tariqa davlat byudjeti va xususiy investitsiyalarning uyg'un ishlatilishi inson kapitalini kuchaytiradi va iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlaydi.

Shuningdek, xususiy sektor orqali moliyalashtiriladigan tadqiqot va

startup loyihalari innovatsion rivojlanishga katta hissa qo'shadi. Talabalar va o'qituvchilar ilmiy ishlarda ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'lib, bu bilimga asoslangan iqtisodiyotni shakllantirishga yordam beradi. Shu yo'l bilan moliyaviy resurslarning samarali ishlatilishi ta'lim sifati va inson kapitalini oshirishda muhim mexanizm sifatida namoyon bo'ladi.

Xulosa

Davlat byudjeti va xususiy investitsiyalar ta'lim sifati oshirish va inson kapitalini rivojlantirishning asosiy omillari hisoblanadi. Davlat mablag'lari barqaror infratuzilma va o'qituvchi salohiyatini ta'minlash, xususiy investitsiyalar innovatsiyalar va texnologik yechimlarni tatbiq etadi. Ularning uyg'unlashuvi ta'lim imkoniyatlarini kengaytiradi, ijtimoiy tenglikni ta'minlaydi va iqtisodiy o'sishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, monitoring, shaffoflik va raqamli transformatsiya ta'limni moliyalashtirishning samaradorligini oshiradi va mamlakatning raqobatbardoshligini mustahkamlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Xolmatov Sh. Ta'limni moliyalashtirish va innovatsion rivojlanish. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, 2019, 52 p.
2. Yoqubov N. Davlat byudjeti va ta'lim tizimi. Toshkent: Fan va ta'lim, 2020, 48 p.
3. Qodirov A. Xususiy investitsiyalar va ta'lim sifati oshirish. Toshkent: Universitet nashriyoti, 2018, 61 p.
4. Karimov D. Inson kapitali va moliyalashtirish. Toshkent: Ilm, 2021, 45 p.
5. Toshpulatov B. Ta'lim tizimida davlat-xususiy hamkorlik. Toshkent: Ta'lim nashriyoti, 2022, 57 p.
6. Omonov S. Raqamli ta'lim va moliyalashtirish mexanizmlari. Toshkent: Axborot, 2022, 42 p.
7. Sobirov J. Ta'limda grantlar va stipendiyalar tizimi. Toshkent: Fan va ta'lim, 2017, 50 p.